

Ny arvelov

Bakgrunn

Ønsket om en ny arvelov er blant annet begrunnet i at de tidligere lovene begynte å trekke på årene. Den gamle arveloven var fra 1972 og den gamle skifteloven fra 1930. Mye har endret seg siden den tid. Vi lever lenger og har større formuer som skal fordeles når vi en gang faller fra. Samboerskap fremfor ekteskap og barn i "flere omganger" er mer vanlig. Videre har vår oppfatning av hva som er rettferdig endret seg noe med årene. I tillegg hadde de gamle lovene en språkbruk som ikke alltid er enkel å forstå.

Det har vært en sentral målsetting med den nye loven at den skal være enklere å forstå.

Den nye arveloven – kilder

Tidligere var reglene om skifte inntatt i en egen lov (skifteloven). Med den nye arveloven er reglene om skifte (bestemmelser om hvordan selve arveoppgjøret skal gjennomføres) tatt inn som en integrert del i den nye arveloven.

De viktigste endringene

Økt pliktdelsarv

Mest omtalt i forslagene til den nye arveloven var forhøyelse av det maksimale beløp den enkelte arving har krav på i pliktdelsarv. Etter den gamle arveloven var pliktdelsarven aldri større enn 1 MNOK til hvert av barna. Beløpet var ikke knyttet til folketrygdens grunnbeløp, som reguleres hvert år, og summen på 1MNOK ble dermed stående i årevis. Den nye minstesummen etter den nye arveloven er 15 ganger grunnbeløpet (G) i folketrygden. Grunnbeløpet oppdateres årlig. For tiden utgjør grunnbeløpet NOK (...). Pliktdelsarven blir dermed Kr (...).

Dersom man for eksempel har to barn og etterlater seg 8 millioner kroner, skal barna ha pliktdelsarv på ca. 1,5 millioner kroner. Etter den nye loven vil man da «bare» kunne testamentere bort ca. 5 millioner kroner. Altså ca. 1 million kroner mindre enn etter den gamle loven.

Gjenstandsmessig vern

En praktisk viktig endring i forhold til den gamle arveloven er at den gjenstandsmessige siden av pliktdelsvernet ikke er videreført i den nye loven.

Den tidligere begrensningen som innebar at arvelateren i testament ikke kunne disponere over eiendeler som hadde større verdi enn den delen av arven som oversteg pliktdelsarven, gjorde at vi fikk mindre smidige arveoppgjør. Etter den nye loven kan arvelateren ved testament bestemme at en livsarving skal få pliktdelsarven utdelt i kontanter. Videre kan arvelateren ved testament gi en livsarving rett til å få arven utdelt som en bestemt eiendel, også om eiendelen er verdt mer enn arvingens andel av arven. Livsarvingen må i så fall betale det overskytende til boet. Pliktdelen er nå altså bare et verdimessig vern. Dette kan illustreres med et eksempel:

Peder har 3 millioner kroner i verdier. Verdiene består av en hytte verdt 2 millioner kroner og 1 million kroner i kontanter. Peder har to døtre, Ida og Julie. Når Peder dør kan han, etter den nye arveloven, testamentere bort selve hytten til Ida, mot at Ida betaler 500 000 kr til dødsboet. På denne måten får Julie 1 million kroner i kontanter + 500 000 kroner fra boet (1,5 millioner kroner) og Julie får selve hytta (1,5 millioner kroner).

Den nye arveloven gir fortsatt arvelateren en viss adgang til å råde over pliktdelsarven ved testament, men det er visse endringer i disse reglene. I likhet med den gamle arveloven kan arvelateren bestemme at pliktdelsarven skal være livsarvingens særeie mv. Arvelateren kan også fastsette begrensninger for livsarvingens råderett over pliktdelsarven, men råderettsbegrensningene gjelder bare frem til livsarvingen fyller 25 år.

Testamenter og testamentsvitner

Den nye loven viderefører stort sett formkravene som gjaldt for opprettelse av testamenter etter de gamle reglene. En praktisk endring er imidlertid at det ikke lenger vil være noe krav om at vitnene må være til stede sammen når de bevitner underskriften. Dette vil for mange gjøre det enklere å få på plass et gyldig testament.

Digital signatur var ikke tillatt etter den gamle loven, og er det heller ikke nå. Politikerne har imidlertid varslet at de kommer til å se nærmere på dette slik at dette kan endre seg i fremtiden.

Kjøreregler for privat skifte

De fleste arveoppgjør gjennomføres som privat skifte og slik vil det også være etter den nye loven. Gjennomføringen av et privat skifte har i liten grad vært lovregulert. I den nye loven har man forsøkt å ivareta behovet for å kunne gjennomføre et enkelt, privat skifte basert på avtalefrihet, samtidig som det gis enkelte lovregler for å gi en bedre veiledning til arvingene om oppgavene som inngår i skiftebehandlingen. Loven inneholder en bestemmelse som slår fast at avgjørelser under det private skiftet krever enstemmighet blant arvingene, og en regel som gir en oversikt over de oppgavene som skal eller bør utføres ved gjennomføringen av et privat skifte.

Det meste er imidlertid som før

Barns arv

Reglene om slektens arverett etter den gamle loven er i det vesentlige videreført. Arven skal fortsatt fordeles til de nærmeste slektningene og på grunnlag av en inndeling i tre arvegangsklasser. Har avdøde barn vil arven fordeles med lik del på hvert barn. Har et barn avgått ved døden før arvelateren, går arven videre til dette barnets barn (arvelaterens barnebarn), osv.

Livsarvingene skal fortsatt ha rett til pliktdelsarv og den skal fortsatt utgjøre to tredeler av arven. Som nevnt over er den beløpsmessige begrensningen endret.

Ektefelles arverett

Etterlater avdøde seg en ektefelle, har ektefellen rett til en andel av arven. Resten fordeles til slektsarvingene. I tilfeller der avdøde har barn vil ektefellen som tidligere arve en firedel. Ektefellen skal fortsatt ha rett til en minstearv på fire ganger folketrygdens grunnbeløp.

Samboeres arverett

For samboere videreføres reglene etter den gamle loven. Disse reglene ble innført i 2009. Det innebærer at det er samboere som har, har hatt eller venter barn sammen, som har arverett etter hverandre i kraft av loven. Arven utgjør fire ganger folketrygdens grunnbeløp, og den kan begrenses ved testament. Samboere uten

felles barn, men med minst fem års samboerskap, har ikke arverett etter hverandre etter loven, men kan gi hverandre arverett ved testament. Innenfor en grense på fire ganger grunnbeløpet går denne arveretten foran eventuelle livsarvingers pliktdelsarv. Det er derfor viktig at samboere skriver samboeravtale og testament.

Ektefeller og uskifte

Ektefelle skal fortsatt ha rett til å sitte i uskifte. I det store og hele videreføres reglene etter den gamle loven. Retten til uskifte omfatter i utgangspunktet felleseiemidler og det vil være et krav at gjenlevende ektefelle overtar ansvaret for arvelaterens gjeld. Uskifte innebærer at gjenlevende ektefelle rår over uskifteboet som en eier. Tidligere kunne ikke den som sitter i uskifte gi bort fast eiendom. Dette er nå endret. Adgangen til å gi bort fast eiendom nå vurderes etter regelen om at man ikke kan gi bort gaver som står i misforhold til formuen i uskifteboet.

Det er i teori og rettspraksis antatt at verdier på 10-20 % av totalen vil være i faresonen i forhold til hva man kan gi bort som gave. I praksis vil det derfor være svært vanskelig å gi bort fast eiendom med mindre det er snakk om et meget stort bo og en relativt beskjeden hytte eller rimelig tomt.

Samboere og uskifte

Reglene om samboers rett til å sitte i uskifte er også i det vesentlige videreført. Uskifteretten er etter dette forbeholdt samboere som har, har hatt eller venter barn sammen. Den gjenlevende samboeren kan overta følgende eiendeler i uskifte; felles bolig og innbo samt bil og fritidsbolig med innbo som har tjent til felles bruk for samboerne.

Overgangsregler- særlig om eldre testamenter

Loven trer i kraft 1. Januar 2021.

Det er i all hovedsak dødstidspunktet som avgjør om det er de nye eller gamle reglene som gjelder for arveoppgjøret. Det er imidlertid laget en overgangsregel som avviker fra dette i forhold til pliktdelsarv. Dette medfører at den nye minstearven på 15G først vil få virkning ett år etter lovens ikrafttredelse overfor testamenter som ble opprettet før den nye arveloven trer i kraft.

Utgangspunktet er at de nye reglene for pliktdelsarv også vil gjelde for tidligere inngåtte testamenter. Gamle testamenter vil altså fremdeles være gyldige.

Noen testamenter har bestemmelser om at et barns arverett er begrenset til pliktdelsarven (den gamleminstearven på én million kroner til hvert barn). Et slikt testament vil ikke nødvendigvis være ugyldig. Det vil bero på en tolkning av testamentet. Et godt råd vil nok uansett være å finne frem ditt testament og få det vurdert opp mot de nye reglene og ikke minst kontrollere om dine ønsker nå er ivaretatt.

Det er da greit å huske på at du vil ha innen utgangen av 2021 på å foreta kontrollen.

Ole Morten Huseby
omh@forsberglaw.no